

Draamahárjuttâsâh

Vááldus oppâčáittusist

Muttim ohtsis oovce draamahárjuttâs Piäju¹ táárbuh jurduin. Algâalgâliih hárjuttâsah lijjii uáiviääšist must muštoost, mutâ motomijd kavnim kirjeest Iloa ja leikkiä (Karvonen, P. 2009). Čuávuvâžžân oovdânpuávtám hárjuttâsâid, maid Piäju várás vuávájim. Hárjuttâs noomâ maŋa lii ruáhij siste tot kielâoppâäšši, teikkâ eres kielân lahtâseijee äšši, mon sierâdem pehti hárjuttâlleh.

Joo-sierâ (maangâiloho)

Stivrejeijee aalgât utkâmáin om. ”Lep poccuuh”, moos puohah västideh ”Joo!” Puohah čaittâleh poccuid nuuvt kuhháa ko kiinii utká čuávuváa, mon puohah čaittâleh. Ain ko kiinii iävtut te iärráseh huikkeh ”Joo!”

Maainâshippa (sämmilâš mainâselleigijn já imelijijn)

Nelji eres fiiguur: Stáálu, Pieggâalmi, Čáhâlig ja Kooniś

Stivrejeijee koiŋâd, tobdeh-uv päärnih magareh figureh taah láá. Talle oovtâst otkeh maht toh lihâdeh. Puohah ferttejah lihâdiđ siämmáánáál. Hippa uázžu meridiđ magareh figureh láá já ko pääcá hippan te čuárvu om. ”Stáálu!”, kuás puohah lihâdeh Stáálu náálá. Hippa-sierân puáhtá vâldiđ ain lase figuurijd. Sierâ uáivitáarkuttâs ij lah kištottállâd peic sierâdem pehti uápásmuđ sämmilâš mainâsfiguuráid (Mainâshippasierâ algâalgâlâš nommâ lii oliohippa, mutâ jiem kaavnâm sâmiŋkielâg västideijee sáánán ”olio”. Lasseen jiem haalijd kevttiđ olio-sääni ovdâmerkkân Pieggâalmast, mii lii sämmilâš immeel).

Liäiboosierâ (akkusatiiv, genetiiv, dual, pákkumháämi)

Stivrejeijee lii liäiboo, ohtâ teikkâ kyehti párnáin iŋeliäiboo. Loppâuási párnáin lii nisutäigi. Sierâ algá ko liäiboo puátiŋ idedist tooláa paargon, kavástâlleh já cokiittih čuová. Eres päärnih láá taan puodâ raddalâsâst ”ildest” amnásin. Liäiboo rähtiŋkyettih täägi já pieijih amnásiđ ohtâ häävild stuorrâ mielâkuvviittâsnáápán já siävuŋteeh täägi kiedâigijn. Stivrejeijee koiŋâd párnáin, maid tááigán pieijâd já addel ravvuid ”Leškii mielhi”, ”Keigiččih-uv sukkâr”, ”Piäijup/Pieijâd vala kaaneel” jna. Ko täigi lii vaalmâš, tom jyeŋih pittáid já jyeŋi päärnist rähtiŋ jieijâslágán niisu. Liäiboo hámmejah, hervátteh já vyeidiŋ niisuid já loopâst vala keessih juolgiŋ stuorrâ uuvnân. Valmâš nisuid pieijih vala mučis raddalâsân faallâmnáálá. Taan sierâ stivrejeijee puáhtá stivriđ já molsod mielâ mielh. Tehâlâš lii kuittâg toollâd ”laigijd kiedâst” amas sierâst šoddâd almolâš moive.

Juávhuhi hammim (numereh, maangâloho, rummâšjesaneh, pákkumháämi)

Stivrejeijee piäjä muusik čuoijâd já päärnih uázžu lihâdiđ rijjâ muusik fáárust. Ko muusik jaska, stivrejeijee ráđdee hammiđ jieškote-uvlágán juávhuŋ, ovdâmerkkân: ”Pieijâd kulmâ uáivi/vittâ kiedâ/oovce pelgid jna. oohtân”. Teikkâ ”Uusâ skippáár, kiäst lii siämmááivnâsâš päidi/siämmáálágáneh suháŋ/siämmáákuheh vuoŋtah jna. ko tust”. Teikkâ elleigijn, kuás päärnih uázžu čaittâliđ elleid: čiččâm kyellid/kulmâ kisá/kyehti poccuu oohtân jna.

Čalmettes eennâmviljâleijee (elleeh, maangâiloho)

Juávhuŋ väljejah oovtâ eennâmviljâleijee. Suu čoolmijd čaneh já sun čuázžu kyevti stoovli kooskâst, mii lii porttâ. Jyeŋi pärnâ meerrid mielâstis, mii elleid lii, mutâ ij uážu ettâd tom jienân. Stivrejeijee piälján puáhtá cullâgyettiđ. Eennâmviljâleijee koččo elleid om. ”Puoh kisáh teeŋin”, kuás juáhâš, kote lii meridâm lede kissá, keččâl njaahâd ”poortist” siisâ nuuvt, ete eennâmviljâleijee ij kuulâ já fattii kiddâ. Kuoskâttâsâst pääcá kiddâ já ferttee maccâd maasâd. Sierâ juátkoo nuuvt kuhháa ko puoh elleeh láá peessâm poortâst čoodâ teikkâ tassaaš ko oovtâst meriduvvoo, ete sierâ nohá.

¹ Anarâškielâ kielâpiervâl

Siähálâsnjuškomstillih² (adjektiivih, maangâiloho)

Stivrejejee piäjä muusik čuoijâđ já päärnih užžuh tánssáđ já lihâdiđ rijjâ. Ko muusik nohá, ferttee stergâgiđ sajasis. Stivrejejee väljee oovtâ párnáin, kii uázžu leđe ”äššitobdee” já kojâđ sust om, maid sun uáiná? Stivrejejee puáhtá meiddei utkáđ jotkâkoččâmâšâid já molsod sierâ om. jis liččijm elleikäärdist, taaidâčaitálduvvâst, puásuikäärdist jna.

Jis tun lah, te mun lam (assosiaatioh)

Vuosmuš aalgât, mana ”luáván” já iätá om. ”Mun lam muorâ”, Čuávuvâš mana já iätá ”Jis tun lah muorâ, te mun lam _____” (utká jieš). Návt juátkih tassaaš ko puohah láá siämmáa kooveest. Sierâ puáhtá juátkiđ ovdâmerkkân nuuvt ete juáháš puáhtá jienâdiđ teikkâ kove puáhtá liihâdškyettiđ. Sierâ puáhtá juátkiđ meiddei nuuvt, ete tolebiššáa luáván puáttám päni máccá kečči juávhun, kuás kove muttoo ubâ ääigi.

Pantomiimiärvádâsah (veerbah)

Stivrejejee čáittá oovtâ páárnán koortâ, mast lohá verbâ já lii kove ton tooimâst. Päni čaittâl koortâ tooimâ já iärráseh keččâleh ervidiđ, mii veerbâid lii koččâmâsâst. Ko láá ervidâm veerbâ te koortâ kove čáittih vala puohháid.

Roppâpustuveh (pustuveh uápisin)

Stivrejejee piäjä muusik čuoijâđ, kuás päärnih pyehtih lihâdiđ rijjâ. Ko muusik jaska, stivrejejee čáittá mottoom puustuv já ciälkká tom, kuás päärnih hámmejehe jieijâs roopâst puustuv. Taam puáhtá porgâđ meiddei parâluvâi teikkâ juávhust.

Heli Huovinen

Teatter-olgospyehtim stivrejejee

² still = písánâm kove